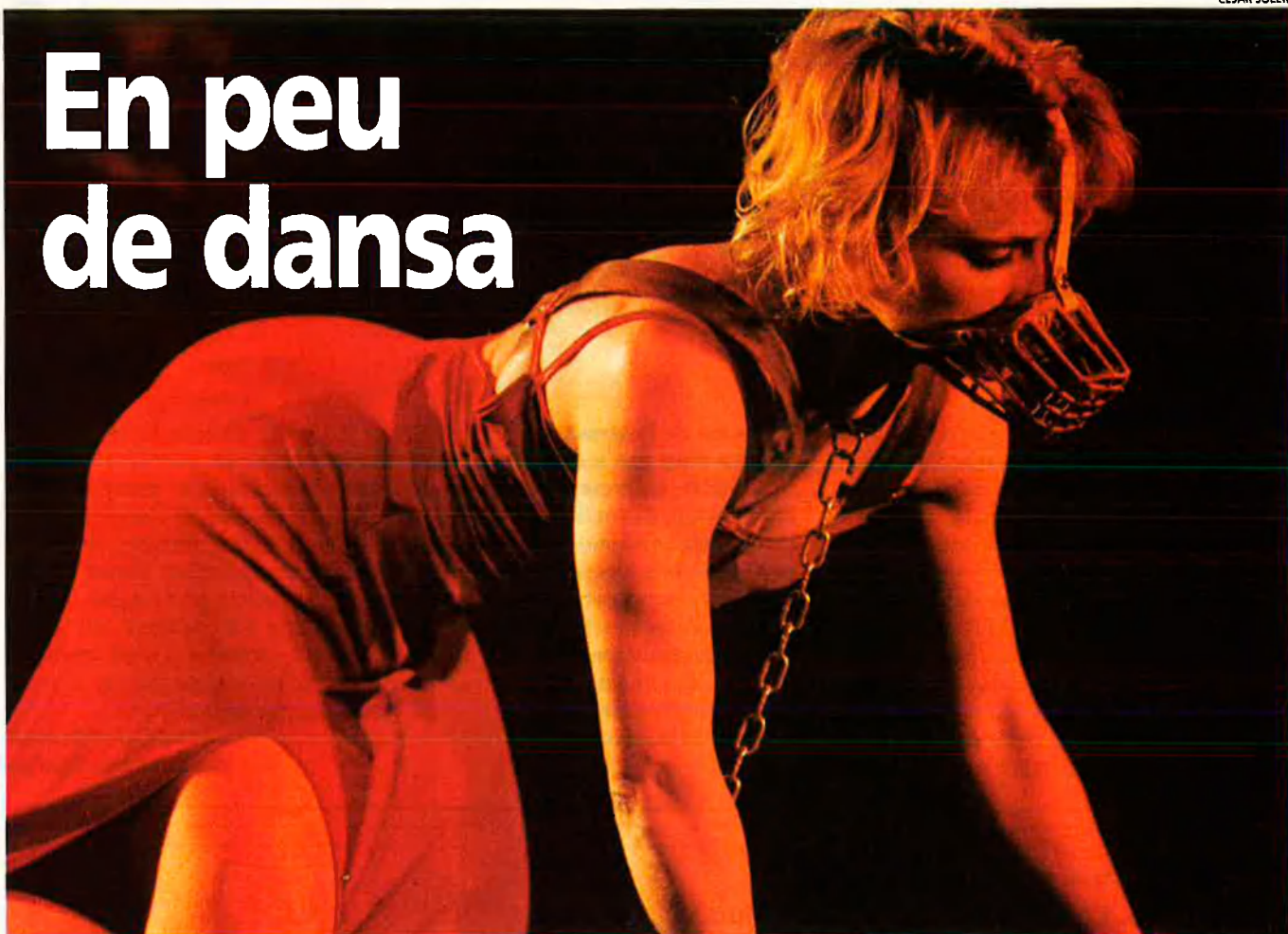

En peu de dansa

Ningú ja no s'esvera de tants i tants ballarins i coreògrafs valencians que avui viuen i treballen fora del País Valencià. Catalina Vilana, Ramón Baeza, Mar Gómez, Lipi Hernández, Sol Picó, Antònia Andreu, Santiago Sempere, Jesús Hidalgo, María Muñoz, Marina Donderis, Olga de Soto, Paco Macià, Òscar Dasí, Nacho Duato... "L'emigració de ballarins no és un fenomen nou —diu Rosángeles Valls, directora de la companyia Ananda Dansa—, és una pràctica habitual i absolutament recomanable, no sols per als ballarins sinó per a tothom que es dedique a una professió artística, perquè el reciclatge, l'aprenentatge i el contacte directe amb els grans centres de creació són molt necessaris". Els artistes que abandonen temporalment la ciutat hi aporten, quan tornen, una experiència que mai no haurien descobert sense haver-se'n mogut. Però, què passa si se'n van i no tornen? Què passa si fugen d'una ciutat que no els ofereix raons per a treballar-hi, ni cap esperança de desenvolupar-s'hi i que per això s'han establert en un altre lloc?

"Hi ha un fum de ballarins valencians a Barcelona. N'hi ha que treballen amb companyies

La creació coreogràfica passa uns anys de precarietat al País Valencià. Les perspectives de millora són fosques i les esperances, poques. Un bon nombre d'artistes valencians busquen en altres terres una eixida professional.

catalanes un temps i després se'n van a uns altres llocs d'Europa. N'hi ha que formen companyia pròpia o fan classes en l'Institut del Teatre o en algun centre. I uns tercers s'hi moren de fam, igual que abans d'arribar-hi. Si n'hi ha tants és perquè hi ha moltes possibilitats d'arromangar-se i fer coses, ixen projectes per tot arreu, hi ha sales on actuar... hi ha molta marxa".

Alguns exemples. Ramón Baeza és valencià, però des dels anys 80 resideix a Barcelona, on va crear en 1993 la companyia Incepción, amb la coreògrafa Montse Sánchez. En 1993 estrenaren l'espectacle del mateix nom *Incepción* a la sala de la Porta. Des d'aleshores ha actuat en més d'una vintena de teatres de Catalunya, ha rodat per Madrid i ha portat la companyia fins en Alemanya, Suïssa i França. Al País Valencià, només hi ha actuat en tres sales. A més a més, ha fet la coreografia d'uns quants espectacles de teatre produïts al Principat i fa classes en l'Institut del Teatre de Barcelona.

Idoia Rossi també és valenciana i viu a València. És una de les ballarines que pogué am-

pliar la formació en el desaparegut Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana, d'on va eixir la formació Okrana Danza. Amb el seu primer espectacle, en 1991, va guanyar el concurs d'Ajudes a la Creativitat i Iniciatives Culturals de la Universitat de València, també desaparegudes. "Pareixia que tot anava bé —recorda Idoia—, quan en 1994 estrenàrem l'espectacle *Arenas en trànsito*, que tingué un premi de l'Institut Valencià de la Joventut. Però amb aquest muntatge hem fet cinc actuacions en el País Valencià, i amb el següent, *Angelario* (1995), hem fet dos *bolos*. Quatre anys després d'haver creat Okrana Danza em guanya la vida actuant en el music-hall, fent classes en acadèmies de dansa, fent de *go-go* en discoteques... Enguany no hem demanat subvenció a la Conselleria de Cultura. Com podem crear un altre espectacle, si encara tenim en el magatzem dos muntatges com qui diu per rodar?"

Okrana Danza conviu al País Valencià amb quatre formacions de dansa contemporània: Aviones Diferentes, creada en 1994 a l'empara de la Universitat de València per presentar la coreografia *Mi horòscopo decía*, que no s'ha representat des de l'agost d'aquest any; *La sonrisa de Caín*, creada en 1995 per presentar *Multiverso* en el festival Dansa València, i amb una actuació més a Aldaia; Toni Aparisi, que ha fet cinc actuacions de la coreografia *Mikvah*, estrenada en 1994; i Juan Bernardo Pineda, que treballa en suport audiovisual des de fa alguns anys i que viu a mitges entre Alzira i Brussel·les. El panorama es completa amb les companyies Ananda Dansa i Vicente Sáez, les dues úniques companyies que tenen estructura empresarial, continuïtat de creació, plantilla de ballarins, subvencions milionàries d'institucions i festivals, calendari d'actuacions, dossier de crítiques i esperança de futur.

En 1995 la Conselleria de Cultura va destinar 115,4 milions de pessetes en concepte d'ajudes a les arts escèniques. La dansa se n'endugué 11,5 milions: sis per a la concertació amb Ananda Dansa, i quatre i mig per a la producció de Vicente Sáez. Enguany, la quantitat total destinada a aquest capítol (9 de febrer de 1996) s'ha reduït a 70 milions, a repartir en ajudes a la producció, a la concertació, a gires i a projectes d'interès especial. No hi haurà ajuda a la creació ni a les entitats sense ànim de lucre, ni hi haurà diners per a investigació o per a formació, un dels aspectes més controvertits de la dansa contemporània.

Aprendre i ensenyar. "En el Conservatori Superior de Música i Dansa de València no tenim els mitjans suficients, però fem el miracle —diu la directora, Micaela Torres—. Tinc molta confiança en l'aplicació de la LOGSE i en el projecte de batxillerat artístic. Puc assegurar que en el curs escolar vinent s'aplicarà en

VICENT A. JIMÉNEZ

Dalt, la companyia Okrana Danza en un moment de la seua obra 'Angelario'. En l'altra pàgina, Sol Pico en 'La bèstia'. Les companyies valencianes es troben en una situació de precarietat estructural. Les reduïdes actuacions que fan al País Valencià palesen el seu mal endèmic.

només s'ha acordat, estudiat i aplicat el grau elemental per a alumnes de vuit anys a dotze".

Al País Valencià, dansa no sols se n'aprèn en el conservatori. A València, per exemple, hi ha vint-i-nou acadèmies qualificades "centre de dansa", "escola de dansa" o "escola de ballet", i en les més petites, hi caben quaranta xiquetes (i alguns xiquets), que fan una xifra mai inferior al miler d'aprenents de dansa per curs. Només sis d'aquestes acadèmies s'anuncien en les pàgines grogues com un "centre reconegut per l'estat" o "centre autoritzat LOGSE".

"A València és possible que un centre no siga

VICENT A. JIMÉNEZ

Companyia de Vicente Sáez amb l'obra 'Regina Mater'. És l'única que té estructura empresarial i una esperança de futur.

València la nova reglamentació de l'ensenyament de la dansa, i els nostres alumnes podran estudiar ací les carreres de dansa clàssica, espanyola i contemporània. Dins l'àmbit contemporani hi ha previstes les assignatures de música i ballet clàssic, improvisació i creació coreogràfica, i tècniques de dansa contemporània".

L'optimisme de Micaela Torres contrasta amb la versió de l'Associació de Professionals de la Dansa valencians. "No és possible encara l'aplicació de la LOGSE —indica Florencia García, membre d'aquesta associació—, perquè hi ha previstos tres cicles d'ensenyament (elemental, professional i superior), i fins ara

només s'ha acordat, estudiat i aplicat el grau elemental per a alumnes de vuit anys a dotze".

Al País Valencià, dansa no sols se n'aprèn en el conservatori. A València, per exemple, hi ha vint-i-nou acadèmies qualificades "centre de dansa", "escola de dansa" o "escola de ballet", i en les més petites, hi caben quaranta xiquetes (i alguns xiquets), que fan una xifra mai inferior al miler d'aprenents de dansa per curs. Només sis d'aquestes acadèmies s'anuncien en les pàgines grogues com un "centre reconegut per l'estat" o "centre autoritzat LOGSE".

"A València és possible que un centre no siga

homologat per manca de sis metres quadrats en la superfície del local —comenta Míriam Martínez, també membre de l'associació de professionals valencians—. En canvi, les acadèmies privades de dansa de Catalunya han superat fa temps aquest entrebanc; tot just publicada la llei en el BOE signaren un acord amb la Generalitat per adaptar-la a la seua realitat". Com comenta Míriam: "L'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya és la més antiga de l'estat, i l'Institut del Teatre era l'únic centre en què els interessats podien estudiar dansa contemporània fins a l'aparició de la LOGSE, que vol assegurar aquest ensenyament en uns altres centres. A més, avui és l'únic que prepara els coreògrafs d'una forma específica, destriats dels ballarins. En canvi, a València pot ser coreò-

graf qui vulga. És una professió amb molt d'intrusisme. Doncs bé, la cosa més important per a evitar-lo és formar ensenyants”.

Amb la nova reglamentació, només podran oferir ensenyament de dansa els alumnes que hagen superat el grau superior, sense cap exigència d'haver treballat professionalment, d'haver ampliat l'aprenentatge fora de la seua ciutat, d'haver coreografiat cap espectacle, d'haver assistit a festivals o representacions com a espectador o, fins i tot, sense coneixements de gestió, de producció, de distribució i de promoció de la dansa.

Del cap al mercat. “Durant el procés de producció de l'espectacle *Multiverso* vaig encarregar-me de legalitzar el grup La Sonrisa de Cañ per poder sol·licitar una subvenció –comenta la fundadora, Cristina Andreu–. Al mateix temps havia d'estar per l'il·luminador, pel dissenyador de vestuari i escenografia, pels compositors de la música original, per la publicitat, pel treball dels ballarins, per la coreografia... Quan arribà la data de l'estrena en Dansa València havia de controlar, a més, el dossier i les fotografies de promoció, els caixets, la sala, l'horari d'actuació, els problemes tècnics d'última hora...”

Ni ella ni molts ballarins del País Valencià, el Principat i la resta de l'estat, “no tenen la figura d'un productor que gestione la part burocràtica, administrativa i tècnica de la creació d'un espectacle, i que a més els aconsegueix actuacions després de l'estrena –comenta Gracel Meneu, directora de la companyia Vianants Danza, tancada engunany després d'onze anys de treball coreogràfic–. I és clar, tampoc no dominen les tècniques de producció, venda i promoció de productes culturals, com els convindria per estalviar-se el sou d'un productor i poder fer la faena ells mateixos”. De fet, és una pràctica molt habitual al País Valencià que un grup de ballarins es posen a treballar junts en un projecte, elaboren un esborrany d'espectacle i, amb una llicència fiscal i un dossier, vagen a demanar una subvenció. Si els la concedeixen, el grup treballarà definitivament en l'esborrany; si no, acudirán a un altra institució o bé l'abandonaran. Mentre no arriba l'ajuda, assagen on poden amb diners propis perquè no tenen local i estrenen un espectacle de deu, vint o cinquanta minuts, normalment en el festival Dansa València. No obtenen cap contacte ni cap contracte d'aquesta fira de la dansa, però envien in-

JORDI PLA

Amparo Pla en '¿Y ahora qué...?'. Baix, 'La Malquerida', de la companyia de Lipi Hernández. Alguns professionals de la dansa critiquen l'escàs interès dels gestors per promoció d'activitats culturals innovadores, que de vegades no encaixen en el patró de rendibilitat i populisme desitjable per omplir sales.

formació als trenta-set programadors del Circuit Teatral Valencià i un, o tres, o cinc, és possible que accepten l'espectacle. Després d'aquestes actuacions el muntatge es tanca i no es representa mai més.

Per aquesta situació o per una de semblant han passat Cristina Andreu, Cora Mateu, Amparo Pla, Eva López, Ana Extremiana, Idoia Rossi, Porri Fernández, Cristina Bagues, Maria Carbonell, Juan Bernardo Pineda, Toni Aparisi... Tots tenen en comú que han acabat els estudis de dansa fa anys, han treballat amb unes altres companyies i han mirat de formar-ne una de pròpia, han demanat subvencions, viuen al País Valencià i creuen que tot el mal ve de la manca d'una programació de dansa.

El Circuit Teatral Valencià oferí al llarg del 1994 (últim any del qual hi ha dades fetes públiques), dinou funcions de dansa contemporània, protagonitzades per onze companyies. “Per què no es programa dansa en el CTV? Per què els municipis del País Valencià mesuren l'èxit d'una inversió en cultura pel nombre d'espectadors –respon Rosàngeles Valls– i per la recapació de taquilla. Ningú no vol arriscar-se a tenir el teatre municipal buit la primera vegada que hi programa dansa. Ningú no trau de la programació un espectacle comercial de teatre per incloure-hi un de dansa que no té segura la resposta immediata del públic”. Els ballarins parlen amb agraïment d'Aldaia, Montcada, Alcoi, Torrent... Però només hi ha dos espais que, tot i greus problemes pressupostaris, arriben a mantenir una programació de dansa contemporània més o menys habitual: Alzira, i l'Obert Dansa en la Universitat de València.

“Des de principi dels anys 90 Alzira ha demostrat un gran interès i una profunda sensibilitat quant a l'exhibició i la promoció de la dansa contemporània. Prova en són les companyies que han passat pels escenaris d'aquesta ciutat: Toni Aparisi, Roberto Torres, Olga de Soto, Òscar Dasí i Carmelo Salazar, Contradanza, Vianants Danza, Cristina Andreu, Cel-Ras i jo mateix”, comenta Juan Bernardo Pineda, ballarí i coreògraf valencià, resident d'Alzira i impulsor d'una programació habitual de dansa, de periodicitat mensual com a mínim.

CÉSAR SOLER

“El públic d'Alzira que venia en les primeres representacions no entenia res, però continuà venint cada vegada que actuava un grup de contemporani, segurament perquè es tracta de gent que consumeix arts escèniques i ho prova tot. Ara ja hi

ha persones que coneixen i diferencien tal companyia de tal altra". Juan Bernardo Pineda, amb el suport del regidor de Cultura d'Alzira, s'ha proposat de convertir la ciutat en un centre significatiu de la dansa. Amb aquest objectiu sorgí la idea de fer-hi un festival internacional. Enguany s'han obert les converses entre la Conselleria de Cultura i la Regidoria de Cultura d'Alzira. Es tracta de dissenyar una programació que incloga companyies internacionals (ja ens hem posat en contacte amb formacions d'Àustria i de Bèlgica) i del país, parant especial atenció en els creadors i ballarins valencians". El festival d'Alzira es planteja, com una mostra de dansa, unes jornades d'intensa exhibició al voltant de la nova dansa i dels seus paral·lels plàstics, és a dir, performances, accions i *body-art*.

L'Obert Dansa. L'altra iniciativa de programació és l'Obert Dansa, projecte nascut en 1994 en la Universitat de València entorn de la Sala Palmireno, un espai habitual d'exhibició d'arts escèniques que en aquella època coordinava Nel Diago. L'Obert fou una proposta d'Amparo Pla, Eva López i Ana Extremiana (que l'any següent crearen la formació Aviones Diferentes), i es presentà com un espai d'exhibició, de debat i de formació. Així, al llarg del 94, s'hi feren dues funcions "i en 1995, al voltant de Dansa València, l'Obert assumí l'organització de l'apartat *off* del festival i programà cinc espectacles curts —comenta Amparo Pla— i una taula redona sobre la programació en sales alternatives. Hi assistiren representants de les sales la Porta, el Traspàs, la Nau, la Ventilla, la Imperdible, la Fundición i l'Obert, repartides pel País Valencià, el Principat, Andalusia i Madrid. Des d'aleshores no hem tingut cap programació (i ja fa un any), però aquest mes de febrer hi hem tornat".

L'Obert té una relació econòmica molt breu amb la Universitat. "Ens donen 30.000 pessetes no acumulables cada vegada que fem una programació. Amb aquests diners podem pagar el desplaçament dels ballarins que vénen de fora, algun entrepà per a dinar i dos duros per al tècnic, que és un col·lega i no protesta. Mai no hem pagat cap ballarí, mai no hem cobrat nosaltres, ni podem cobrar entrada tampoc, perquè és una norma de la sala per llei".

"El fet d'actuar debades pot tenir una justificació en una circumstància concreta, com ara en la celebració del Dia Internacional de la Dansa —explica Gracel Meneu—, però no pots demanar a un ballarí que actue sovint d'aquesta manera. És un problema de reconeixement de la professió. És una vergonya que la gent que balla en l'Obert no cobre mai".

La Porta, associació de dansa independent de Catalunya, és una iniciativa amb objectius molt similars a l'Obert, però amb tres anys d'experiència i activitats continuades. Presenta pro-

postes coreogràfiques, projectes d'intercanvi nacionals i internacionals, col·laboracions amb manifestacions culturals de Barcelona promogudes per alguns altres col·lectius, exposicions, debats i la publicació especialitzada *La Portavoz*. Òscar Dasí, ballarí i coreògraf valencià, és un dels membres d'aquesta associació i es dedica a la programació d'espectacles. "Hi ha col·lectius similars a Madrid (UVI), Canàries (Escalera), Bilbao (Fundición) o València (Obert). Pel que fa a la Porta, fins l'any passat cobraven una entrada de 800 pessetes i els

RAFA GIL

Miriam Martínez i Florencia García membres de l'Associació de Professionals de la Dansa valencians. Els professionals del sector manifesten que la solució als problemes de base consisteix a formar ensenyants, però encara no és possible l'aplicació de la LOGSE perquè hi ha previstos tres cicles d'ensenyament (elemental, professional i superior), i fins ara només s'ha acordat, estudiat i aplicat el grau elemental per a alumnes de vuit anys a dotze.

grups que hi actuaven cobraven un 10% de taquilla. Enguany hem tingut una subvenció de l'Ajuntament de Barcelona, i ara els grups cobren entre 20.000 i 25.000 pessetes per peça, segons el nombre de formacions programades en una mateixa edició".

Cada edició de la Porta ofereix tres dies de representacions a la Sala Beckett, d'un aforament de vuitanta persones, i sol fer una mitjana de dos-cents espectadors per edició. "L'assistència de públic és bona des del principi. Hem programat un total de cent disset peces curtes (estrenes, fragments, improvisacions...), originals de setanta coreògrafs i amb més de cent cinquanta intèrprets. Així, hem aconseguit un públic propi que segueix les mostres, i que no és format exclusivament per professionals de la dansa".

"Iniciatives com aquesta demostren que el públic es fa a poquet a poquet, i que quan coneix la dansa no té dificultats per a connectar-hi. La dificultat es més de manca d'oferta i d'informació. Les persones que prenen decisions sobre la dansa —conclou Dasí— n'haurien de conèixer bé la realitat, i rebutjar els criteris de la simple conveniència política o la famosa rendibilitat econòmica. És fora de tot dubte que el nivell cultural i de compromís amb la cultura de la majoria dels nostres gestors deixa molta a desitjar".

Mariví Martín